List 23. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. junija 1872.

Obseg: Čemu vam pa bodo metulji? — Noriški konj. — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Čemu vam pa bodo?

Strašno veliko belih metuljev je letos na nekterih krajih naše gorenske kranjske dežele, od Ljubljane gori proti Gorenskemu; na Dolenskem smo slišali, da jih ni toliko.

Na dopis „Novicam“ gospodarja Neta na Kokrici, ki sta lani z učiteljem velela šolskim otrokom ta škodljivi mrčes loviti, in sta jim za vlovljene nekoliko premijo v denarji dala, so tudi nekteri drugi učitelji letos lov metuljev šolarjem naročili; razen teh se je naročilo tudi gosp. Kavčiču, posestniku in poštarju v Medvodah, naj tudi on obljubi ljudem nekoliko plačila za vlovljene in pokončane bele metulje. Kmalu se je razširil ta glas v okolici Medvodski in v dveh dneh so mu prinesli okoli 130.000 metuljev, ki jih je družbi kmetijski v Ljubljano poslal.

Ko so mu otroci pa tudi odrašeni donašali metulje, so ga vprašali: čemu vam pa bodo?

To vprašanje bilo bi smešno, ako bi ne bilo od druge strani tudi žalostno, kajti tako vprašanje je znamenje, da ljudjé ne vedó,*) da babice belih metuljev, ki so ali tako imenovani drevesni ali pa zeljni in repni, zaredijo grozno veliko gosenic, ki na vrtih do golega objedó drevesa, na polji pa snedó včasih vse zelje in repo.

Res žalostno je to, da je na tisoče in tisoče ljudí, ki poznajo sicer škodo požrešnih gosenic, ne vedó pa tega, da vse te roparje zaredijo metulji, ki ležejo na milijone jajčic, iz kterih se izvalijo gosenice. Ena sama babica po skušnjah gosp. Ferd. Schmidt-a izleže 150 do 200 jajčic.

Stare ljudí že več let podučujejo „Novice“ in „Pratika“; al stare kostí in pa trdi možgani — to so žalibog, pogostoma popoli-bratje! Zato je treba pri mladini s podukom začeti in ena najlepših nalog dohaja o tem učiteljem ljudskih šol — vsako leto.

Očitna hvala gré za to letos gospodoma učiteljema na Ježici in v Smledniku, unemu so letos otroci nabrali čez 30.000 metuljev, temu pa okoli 177.000. Iz Št. Vida jih je družba kmetijska dobila okoli 70.000. To skupaj znaša čez 400.000 metuljev, ki so bili v majhnem okrogu naše dežele pokončani, s tem pa je pokončanih na milijone gosenic, da ne bodo žrle sadja, zelja in repe.

Al zdaj še vprašate: čemu vam pa bodo?

Če bi vsak gospodar svojo dolžnost storil in pokončaval metulje, ne bi bilo mu treba pomočkov iskati zoper gosenice na drevji, zelji in repi.

Pokončani metulji, ki kmalu gnjijejo in potem strašno smrdé, se zakopljejo v gnoj in so potem samí dober gnoj. Ali tedaj še zmirom poprašujete: čemu vam pa bodo?

Kmetijska družba, če tudi rada kak goldinar daruje marljivim učiteljem, da z malim plačilcem vnemajo mladino za pokončevanje škodljivega mrčesa, pa nima polnih žakljev denarja, da bi vse po deželi pomorjene metulje plačala. Lastna korist naj kmetiške in gosposke posestnike sili, da gredó na lov roparskega mrčesa. Marsikak kmet bi si veliko veliko več goldinarjev pridobil, da bi bele metulje šel lovit, ki mu zaredijo gosenic na milijone, namesti da loví koristne mu tičice, — in marsikak grajščak bi sebi veliko veči dobiček naklonil, da bi šel z mrežico na lov metuljev, kakor da gré s puško na lov zajcev in druge divjaščine!

*) To veljá ne samo od kmetiških ljudí, temuč tudi od mnoge gospôde. Lahko bi imenovali imena take gospôde, pa je nočemo očitno sramotiti. Vred.

Noriški konj.

Od onega časa, kar ministerstvo kmetijstva daje denarno podporo družbam kmetijskim, deželnim komisijam pa posebno za povzdigo konjereje, se je oživelo med našimi kmeti veselje, zboljšati živinorejo domačo.

In to je bilo silno potrebno.

Za vse bolj hribovske dežele stojí pa tisto težko pleme kónj, ktero je že v starodavnih časih slovelo pod imenom noriških kónj, v prvi vrsti. Najbolj so to pleme čisto izrejevali v gornjem Štajarskem, Koroškem in Kranjskem, vendar nikjer s tako posebno skrbjo kakor v Pincgavu na Salcburškem. Zato se je med ljudstvom starodavno imé: „noriški konj“ bolj zgubilo in razširilo se pa imé: „pincgavski konj“. Vendar je le pravo imé za vse take težke konje: „noriški konj“.

Tak težki konj, 15 in še več pestí visok, z debelo glavo, močnim vratom, širocimi prsi, širokim križem, močnimi nogami je popisan pa tudi narisan v bukvah, ki jih je spisal dr. Jan. Bleiweis pod imenom „Umna živinoreja“ in jih na svetlo dala kranjska kmetijska družba.

Pisatelj je visokoučenega gosp. Davorina Trstenjaka naprosil, naj mu iz zgodovinskega svojega zaklada kaj več piše o živinoreji tistih dežel, ki so bile nekdaj pod imenom Norikum znane, da postane našim živinorejcem prav jasno, od kod imé noriškega konja. Gospod Trstenjak je radovoljno vstregel pisateljevi želji in mu izročil sledečo zgodovinsko črtico, ktero iz gori omenjenih bukev ponatisnemo zato, da se dandanes, ko je imé noriških konj na dnevnem redu, znanje tega

imena razširi med vse, kterim je v obče mar za natoroznanstvo.

Gosp. Trstenjak o noriških konjih piše sledeče: „Prebivalci od Celja do virov Drave, od tod čez visoke Tore (Hochthauern) do izliva reke In v Donavo, dalje doli kraj desnega pobrežja Donave blizo do Kahlenberga (mons Cetius) v dolenji Avstriji, od tod prek čez štajarsko gorovje pri virih Rabe, nad gorenje slovenske gorice (Windischbücheln) po sedanji železniški črti do Save, proti zapadu pa do Karvanjkov imenovali so se že pred Rimljani, za Rimljanov noter do 6. stoletja Norici ali Noričani, to je stanovniki: norâ, Schluchten, Vertiefungen, Thaleinschnitten, kterim je glavno mesto bilo Norija, ki pa že za Plinija ni več stala. Iščejo je pri današnjem gorenještajarskem Neumarktu, 2 uri od koroškega Brezja (Friesach). Te prebivalce imajo Nestor, Schlözzer, Gilferding in jaz za Praslovene. Kakor Strabon piše, bilo je divjih kónj (equi sylvestres) obilo v Noriku, in kralj Voccio, ali po drugem berilu Vocio (primeri imé kranjske vasi Vokle, staročesko imé Vok, starosrbsko Vokca) je poklonil Juliju Cesaru 300 konjníkov, ko se je vojskoval z Galli.

Noriške konje so že Rimljani žavoljo njihove teže, krepkosti in živahnosti zeló čislali, rabili so jih pri triznah (Kampfspielen) in ime „equus noricus“ obveljalo je tako za zaznamovanje čilega konja, kakor „chalyôs noricus“, za čilo tvrdo jeklo. Cesar Nero je imel posebno čvrstega konja iz Norika, kteremu je bilo ime: Drauco, to je, Dravko, bodi si, da je kraj Drave zrastel, bodi-si, da je bil silen, čvrst (staroslovenski drav, firmus, novoslovenski s predpostavljeno pismenko z, zdrav, sanus). Rimljan sufiksa ko ne pozna, nima ga nobeden drug jezik, nego slovanski, primeri: Vranko, črn konj, Žoltko, Črnko, Sivko; Dravko je toraj bil cuzek slovenski.

To po Rimljanih rabljeno imé za težkega konja, za konja noriškega plemena, se je obdržalo do denešnjega dne, in gorenje-štajarsko in koroško pleme se velí po deželi, v kteri se je rodilo, in ki se je Norik, Noričansko zvala, „noriško“, „die norische Pferderace“.

Slovani so od nekdaj sloveli kot izvrstni konjerejci. Že Homer hvali mule in konje Venetov = Slovenov, kteri so pri svojem preseljevanji iz azijanske pradomovine v mali Aziji v tako zvani Paflagoniji ob severnem primorji črnega morja zaostali. Tudi Veneti ob Adriji stanujoči so redili izvrstne konje, in že za Rimljanov je slovela ergolia (Gestütt) blizo Akvileje, brž ko ne na Krasu v denešnji Lipici. Stari letopisci radi trdijo, da se je v Lipici ohranila še pleha starovenetskih kónj. Akvilejčani, posebno pa Venetčani so častili boga solnca Belina; Tertullian pravi, da Belin je tudi bil bog Noričanov, in res so našli na Cigelni blizo Celovca kamen z napisom: „Belino augusto sacrum“. Mi Štajarci imenujemo gorenje-štajarskega (noriškega) konja Turjaka. En del Noričanov in pa starih prebivalcev zapadno-slovenskih dežel od Nauporta (Vrhnike, ktero Strabon imenuje: colonia Tauriscorum), od tod spod Triglava prek čez gorenje-koroške planine pri sv. Krvi, dalje po gorenje-štajarskih planinah in solnograških (Rottenmanner, Radstätter, Hochtauern) se je imenoval Taurisci, to je: Toriščani, Turiščani, stanovniki tur, tôr dialektično taur. Slovenec vse, kar le po takem gorovatem svetu stanuje, imenuje: „turje“, tako turji petelin, Auerhahn, turja koza, Steinbock, turji zajec, beli, kakoršni so na Ojstrici in na Kočni, in tako tudi konja planinskega turjak.

Tako imate dokazov dovolj, da so noriških kónj pleho slovenski žrebci vplemenili, da je „Norisches Pferd“, Neronov Dravko si na slovenski zemlji iskal sladkege sená, čilega ovsa za moč obremenjenja“.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

Spisal Franjo Kuralt.

(Dalje.)

VIII.

Kolikor mogoče naj se seme seje blizo razpadlega gnoja.

Vsak poljedelec hoče mnogo žeti; on želí, da se mu trud njegov dobro izplača z obilim pridelkom. Da pa poljedelec to doseže, mora se truditi, da rastlinam, kolikor mogoče, k rasti pripomore. Potrebno je tedaj, da rastline oskrbí z gnojem, da ga jim dobro pripravi, in pripravljenega, kolikor mogoče, blizo rastlinskih korenin spravi, da živež pride v rastline, in se tam po naravski moči čem hitrejše in boljše v rastlinska skladna dela spremení.

To pa poljedelec doseže, ako zemljo pri gnojenji, bodi-si pred setvijo, bodi-si po setvi, dobro pripravi.

Če se seme z brano pokrije ali z valajem povleče, mora se pri obdelovanji njive najmastnejša in najbolj pognojena zemlja na površje spraviti, da seme, obdano z dobro in mastno hrano, se obilno razrašča in vse klice dobro redí. Če pa se seme podorje, naj se najboljša zemlja s semenom vred 1 palec do 2 palca globoko pod površje spravi.

Če se gnoj mnogo časa pred setvijo na polje izvozi, kakor je navada, kedar zemlja počiva (v prahi) ali pri jarini, ko se že jeseni gnoj na njivo spravi, mora se tak gnoj precej raztrositi in plitvo podorati, kasneje pa, kedar je že pognjil, zopet z globokejim oranjem izorati, da tako malo z zemljo pokrit zopet na površje pride. Da se lepo enakomerno razdelí, naj se še z brano povleče.

Na tako zrahljano zemljo naj se seje, in seme potem z brano, z valajem ali pa s plugom pokrije. Tako je pripravljena hrana za seme; ona korenine obdaja, in tako rastlina more močna in krepka postati.

Večkrat se zgodí, da se gnoj ravno pred setvijo na polje vozi. Tak gnoj mora biti dober, to je, že popolnoma segnjit, ne pa samo segnjita stelja. Takrat ni več časa gnoj podorati in zopet izorati, in da bi se tudi to storilo, gnoj bi vendar-le nesegnjit ostal, in zrahljala bi se samo zemlja. Seme v tako pognojeni zemlji ne dobí pripravne hrane; rastline rastejo počasi, kajti tako gnojenje še le kasneje hasne.

Če pa je poljedelec le prisiljen, ravno pred setvijo gnojiti, naj se po enakomerno raztrosenem in dobro pognjitem gnoji seje, in seme z gnojem vred plitvo podorje. Sejati se mora v takih okoliščinah gosteje, kakor pa takrat, kedar se seje že v staro pognojeno zemljo.

Popolnoma segnjiti gnoj ali pa umetna gnojila, postavimo, kri, koščena moka, gvano, kompost itd. naj se nekoliko dni pred setvijo na dobro obdelano zemljo enakomerno raztrosijo in prec potem naj se zavleče. Seme se potem na navadni način seje, podorje ali pa zavlači.

Čez rastline gnojiti je samo takrat dobro, ako so umetna gnojila zeló z zemljo pomešana, ali pa, da se že preveč pognjiti gnoj zavoljo izhlapenja, ne more več varovati.

Razen teh načinov se pa tudi v razore ali pa v jame gnojí.

Kedar se gnojí v razore, se gnoj na široko raztrosi in z grabljami za plugom na zrahljano zemljo potegne. Seme se ali pred plugom ali za plugom na strani razora v zemljo vtakne, in z drugim plugom se potem gnoj pokrije. Tako gnojenje je navadno pri več semenih, kakor, na pr., pri turšici, krompirji, sočivji itd.

Kedar se pa v jame gnojí, takrat se naredé male jame, seme va-nje dene in z gnojem pokrije. Gnoj ostane toliko časa nepokrit, dokler rastline nekoliko palcev visoke ne izrastejo. Pri prvem okopavanji se potem gnoj pokrije. Tudi to gnojenje se rabi pri rastlinah, kakor gnojenje v razore.

Takošno gnojenje je zato dobro, ker se mnogo gnojá prihrani, in ker gnoj zraven korenin ali pa nad koreninami leží, z dežjem v zemljo zleze in korenine dobro redí. Od druge straní je pa to zopet jako škodljivo, ker mnogo zemlje nepognojene ostane, s tem nerodovitneji postane, kar potem na široko vsejanim rastlinam mnogo škoduje.

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

XIII. pismo.

Ljubi prijatel! O mojem bivanji v Karlovcu naj Ti pové kaj več moj današnji list. Ko se v jutro 7. avgusta prebudim, stalo je solnce že precej visoko. Takrat počivaj, kedar imaš čas — si mislim, in hajd s postelje! Po dobrem zajutrku napotim se v trdnjavo, to je, v znotranje mesto. Ker je bila nedelja, bila mi je prva pot v cerkev. Faro oskrbljujejo tukaj frančiškani iz provincije sv. Križa, ktera ima svoje samostane (dvanajst jih je) v južni Štajarski, v zapadnem oddelku hrvaške zemlje, po Kranjskem in v Primorji. Karlovška farna cerkev — izvzemši zvonik s krasno streho — ni lepo zidana, kajti v primeri k daljavi je preozka in prenizka; sicer je čedna in ima velike nove orglje — delo našega Goršič-a. Samostanu oo. frančiškanov tikoma prislonjena je gimnazija. Le-sem so svoje dni zahajali radi v šole dijaki slovenski, kjer so se med krepkim domoljubnim hrvaškim narodom, ki v Karlovcu „per eminentiam“ biva, navdušili tudi za vredno čislanje svojega jezika. Slavnoznani gg. Jeran, Pintar in mnogi drugi odlični narodnjaki so porok mojim besedam. Ob času prestroja gimnazij v zgornje in spodnje je tudi Karlovec zgubil 5. in 6. „latinsko“ šolo; zadnji čas pa so pridružili prejšnjim samostanskim duhovnim učenikom tudi nekaj svetnih, o kterih se hočemo nadjati, da vnemajo ter bodo vnemali še za naprej jugoslavensko mladino za sveto narodno reč tako vnetoživo, kakor so delali to njihovi slavni spredniki. Da je Karlovec resnično se narodnosti zavedal že zdavno, temu priča je med drugim tudi to, da je imel na Hrvaškem prvo čitalnico, ki je stara neki že okoli 33 let.

Ko sem po skončanem duhovnem opravilu prišel iz cerkve, oglasili so se ravno tudi zvonovi od bližnje nasproti stoječe pravoslavne cerkve sv. Nikole, vabeč k božji službi. Hotel sem tudi to cerkev čez mnogo let zopet enkrat pogledati, ter slušati starodavnih slavskih cerkvenih napevov glase. Kot stavba novejših časov je ta cerkev resnično lepa; ne manjka jej pa tudi bogatega lišpa gledé znotranje oprave. Obhajali so ta dan ravno veliko Gospojnico ali véliki Šmaren (od 15. do 27. avgusta je namreč ravno 13 dni, za kolikor si je navskriž časomerje katoliško in staroversko). Rêči moram, da se mi je cerkveni obred jako dobro dopadel. Tudi oziroma pravilno-vbranega petja sem zapazil velik korak naprej memo preteklih let. Iz te cerkve stopivši, ktera z mnogimi drugimi poslopji vred opasuje glavni trg Karlovški, podal sem se proti sredi trga na ono mesto, kjer so se nekdanja leta moj nepozabljivi rajni oče s svojim vrlim bratom vred mnogo trudili, prislužiti naši rodbini ljubega kruhka. Ne bom Ti popisoval, kako mnogotere misli in občutki so mi prevzemali duhá na tem mestu, kjer sem poznejša leta tudi sam preživel mnogo veselih a tudi tužnih ur; — kaj tacega se tudi popisati ne dá. Srce pa bi moralo človeku biti bolj trdo od jekla in kamna, da bi se na tacih krajih hvaležno ne spominjalo svojih največih zemeljnih dobrotnikov!

In tako je bilo le kmalu poldne. Pri dobro obloženi mizi in v sredi milih prijateljev sem preživel kake dve uri tako veselo, kakor se mi je to zgodilo le redko kedaj v življenji. Škoda, da taki blagi trenutki so tako redki!

Ne morem se od preljubega mi Karlovca ločiti, da ne bi Ti nekoliko zgodovinskih črtic napisal, ki Ti morebiti niso znane. Kot trdnjava je bil zidan po avstrijskem nadvojvodu Karolu l. 1579., tedaj blizo pred 300 leti, in sicer se je pričelo delo 10. julija tistega leta (glej Valvazor, Zv. IV. knjiga XII. str. 60). Notranje mesto, to je, trdnjava, obdano je okrog in okrog z visokim nasipom, kterega opasuje globoko-široki prekop. Na dnu tega prekopa je še drugi mali in oži prekopič, v kterega bi se ob času kake sovražne sile menda lahko voda spustila. Ob notranji strani ravno omenjenega vodnega prekopiča je napravljen po celem okrožji kakih 5 čevljev debel zid s strelnimi predóri. V trdnjavo peljejo trije vhodi, in sicer čez prekop po visocih mostovih, kteri so tako napravljeni, da se poleg mestnih vrat lahko kvišku vzdignejo. Svoje dni bi bila taka naprava sovražnike lahko zadržavala, kar se je, kakor spričuje zgodovina Karlovca, mnogokrat tudi zgodilo; vendar bilo je to takrat, ko so Turčini, kakor je „Slavjanski Jug“ leta 1868. šaljivo rekel, imeli še „lesene topove“. Dandanašnje bi se Karlovec mogel braniti le kako uro, in to zato, ker bi se notranje mesto vsled mnogih z lesom pokritih streh lahko naglo zažgalo. V drugem pa je notranje mesto dovolj pravilno zidano, ima prav velik glavni trg (o kterem sem Ti že nekaj omenil in kterega bodo, ali pa so ga že krstili na imé rajnega slavnega bana Jelačić-a), široke in ravne ulice, ter mnogo cesarskih, pa tudi druzih odličnih poslopij. Na severni strani zunaj prokopa opasuje Karlovec mični drevored, „promenada“ imenovan, in poleg tega se razteza v dolgem polokrogu obširno predmestje. Vidijo se tù palačam podobne hiše, ki so pa vse, kakor naši Gorenci pravijo, „na goljufijo“ postavljene. So namreč do malega vse paradáne, to je, lesene, ter zunaj in znotraj z apneno mavto ometane, kajti ostra vojaška zapoved je njega dni zabranjevala letod staviti trdnih poslopij; dandanašnje se vendar več ne gleda na to, in je tudi popolnoma prav; trgovci so namreč vsi milovanja vredni, ki v tacih nevarnih hišah svojo kupčijsko robo pospravljeno imeti morajo. Zadej za predmestjem teče reka Kolpa, ki je tù že precej velika. Po visokem lesenem mostu pride se unkraj nje na Banijo in proti kolodvoru. Od tod drží tudi dalje glavna vozna cesta na Jasko in Zagreb. O okolici Karlovca, kakor tudi o mojih daljnih hojah po tem mestu povem Ti še v naslednjem pismu kaj. Da si mi zdrav!

Tvoj zvesti prijatelj

Josip L. Železodolski.

Dopisi.

Iz Klanjca na Hrvaškem 30. maja. — Volitev v našem kotaru se je izvršila dobro. Al bilo je treba vse žile napeti, kajti magjaroni so strahovito pritiskali. Delali so z denarjem, kakor da bi imela Hrvatska milijone za takove stvari izdavati. Poznam moža izbornika (volilca), kteri mi je sam pravil, da mu je ponujal magjaronski agitator 10 for., samo da bi si glas njegov pridobil. Druge pa so činovniki (uradniki) strašili, ako glasujejo za narodnega kandidata, da bodo službo zgubili; al vse ni nič pomagalo. Magjaroni so se preskrbeli celó z obilo stražo, ter so si dvanajst ur daleč, iz Varaždina, dali dopeljati celo kompanijo vojakov. Vsega ni bilo treba; naši kmetje so pošteni narodnjaki, ne pa podkupljivi cigani. Narodni kandidat g. Jožef Milčić je dobil 26 glasov, nasprotnik njegov z vso silo samo 13. — Ko se je to godilo, je bil Klanjec kakor mrtev; al odmah poči možnar in oživelo je vse in začelo Milčiću „živio" vikati. In slovesno so ga spremili iz Novih Dvorov, kjer je volitev bila, nazaj na Klanjec. Narodno zastavo veliko je nesel mladeneč na konji pred neštevilno množico; malih zastavic pa je bilo gotovo kakih trideset. Muzikaši (12 uniformiranih) pa so svirali same domače slovenske in hrvatske. Ob četrti uri popoldan je bil pri zopet izvoljenem zastopniku obed, med kterim so se čule lepe narodne napitnice in pa narodne pesme, ktere je izvrstna „banda" igrala. Veselje je trajalo do blizo belega dne. Kako poparjeni so bili po tej bitvi magjaroni, lahko čitatelji „Novic" sami presodijo. Mi pa le kličemo in bodemo klicali: živio naš narodni zastopnik g. J. Milčić!

Trst 1. junija. — Vsako leto se umazani „Cittadino", kteri je ljubljanskemu „Tagblattu" brat, prizadeva, da bi se procesija sv. Rešnjega telesa odpravila ali vsaj le krog stolne cerkve sv. Justa šla. Al vselej vgrizne v kamen, in procesija gré kakor nekdaj po mestu. Letošnje leto je ljudí strašil, da je nalezljiva bolezen (kozé) v Trstu in da je zatega del nevarno, ako veliko ljudí skupaj pride. V isti rog je zatrobil ultra-lahonski magistrat, kteremu je žal, da za sestavo oltarjev vsako leto more nekoliko novcev na božjo čast dati. Vprašam pa to lahonsko kliko: ali ni bilo škoda toliko tisočev potrositi za lansko razstavo in druge potrate le „ad majorem Italiae gloriam"? Kdo bo plačal veliki deficit preteklega leta? Le mi mestjani! zato pa imamo tudi pravico, pred svetom grajati zapravljivost, in stokrat vam v obraz povedati, da Italija nikdar ne bo gospodarica v naših pokrajinah, kajti slovanstvo je dorastlo! Procesija je bila ogromno velika in lepo vreme je kronalo lepi praznik, kterega se vsak pošten Slovenec veselí. Ker nekteri rogovileži judje in lahoni o drugem ne morejo kljubovati, hujskajo s tem ljudí, da pokriti zijajo, kedar procesija memo gré; al nikoli se še ni nikomur posrečilo, da bi bil svojo pinjo srečno odnesel; kajti nabita je bila na zmršeno čepino, kot obroči na sodu, zraven je pa še kaj po hrbtu padlo. Moram pa omeniti, da pri letošnji procesiji se je brez števila takih nesramnosti zgodilo, najbolj smešno pa je bilo pri prvemu blagoslovu to-le: Dva mandarjerska fanta velita, naj se gospod, kteri ni daleč od njih stal, odkrije, a on se še zmenil ni za to; ko pa besede ne opravijo nič, stopita nazaj k lahonu, ter mu njegovo velikansko pinjo v tako pozicijo spravita, da ste se mu same rami videli. Smešna ta maškara, ker je bil klobuk premajhen, se ni vedela kam djati; po dobri instrukciji, ker je že polno zvezd in celó repatih videl, so mu morali pinjo z glave izrezati; kriv tega pa je bil posebno njegov nos, ker mu je zaviral klobuk iz take nižave potegniti. Njegovi tovarši so ga naposled rešili te žalostne situacije. Judje, kteri so zraven bili, so se izgovarjali; al to ni pomagalo nič: kajti ako nisi kristijan, ne hodi blizo, in nič se ti ne bo zgodilo! To je bil v poduk za drugi pot vsakemu. — To vse pa je sad nove „ere" in „kulture", s ktero hoče nas umazani „Cittadino" osrečiti. Al mi mu pravimo: pojdi rakom žvižgat taka kultura!

Frickov Janez.

Iz Trsta. — Vodstvo telegrafično naznanja, da se je 15. dan maja v Toplicah na Dolenskem odprla poletna brzojavna postaja z omejeno dnevno službo.

Rojan. (*Čitalnica naša*) napravi v nedeljo 9. junija tombolo. Uljudno se vabijo k obilnemu obisku vsi častiti udje.

Za odbor:
Ivan Dolinar, tajnik.

Iz Gorice 2. jun. — Predvčeranjim so se končale pri nas volitve za mestno starešinstvo. „Isonzo"-va stranka je sijajno propadla; ni enega svojih kandidatov ni spravila v mestni zastop. 12—13 let je že menda, od kar je vsako leto ona zmagovala, letos ni bila kos združenim močém vseh druzih strank in strankic, ki so se bile zoper njo zarotile. Borba je bila nepopisljivo huda. Zmernejša stranka, ktero današnji „Isonzo" v prvo — kakor se mi zdi — s pravim imenom imenuje: združbo a) Ritterjevega nemškega krdela, b) uradnikov in doslužencev, c) klerikalcev pod vodstvom katol.-polit. društva in d) nekterih liberalnih spreobrnjencev, zmogla je, ker se je bila poprejšnjih let navadila agitovati od skrajne stranke. Največ je pripomogel k združenji omenjenih strank in k zmagi združencev „Isonzo" sè svojimi vso mero presegajočimi članki, kteri so dajali „Goriziano"-u povod, pojasnovati jih in tako občinstvu očí odpirati. Druzega vzroka gre iskati v homatijah in osebnih razporih v prejšnjem starešinstvu in tretjega v znanih namerjanjih skrajnih „liberalcev" (liberalce namreč imenujejo oni same sebe). Združba se je naredila le ad hoc, sicer pa se ne zdijo vsi izvoljenci vsem zanesljivi. Vsakako pa se bode, ako se ne motim, vsaj zmerniše in umniše vladalo, kakor do sedaj. Poprejšnjih starešin sta samo dva vnovič izvoljena; med novimi je tudi prvostolni prošt bar. Codelli. Brž ko ne bo župan grof Karol Coronini, nekdanji deželni predsednik v Salcburgu. Mi Slovenci nimamo v narodnem oziru ničesa pričakovati od teh mestnih očetov; na edino to se smemo zanašati, da nam naš „Travnik" še pusté! „Isonzo"-va stranka bi bila ulice gotovo preimenovala.

Banjaloka v Kostelu 24. maja. (*Bùt z bùtom.*) Včeraj še le mi je neki prijatel podal ljublj. „Tagblatt-a" štev. 106. od 10. maja t. l., kjer neki dopisún Butorac govorí od izvanrednega svetca v tukajšnji cerkvi, kteri svetec pa ima žensko imé: „Slavija". Res ima tukaj agencijo „Slavije" učitelj g. Štefan Pirnat, pa nima table (blankvete) v cerkvi, temuč v svoji sobi v šoli obešeno. Butorac ko pisar občinski in poštni ekspeditor bi vsaj prav brati moral, kaj je bilo na cerkvenem zidu od cerkvenika naprej zunaj cerkve, potem zarad tukajšnje bore in nevihte vsakdanje znotraj nabito! Menda ni zoper pametno ravnanje, dobro občno zavarovalno banko poznati in njena pravila. Gosp. učitelj se mora za svoje poštenje pognati in bo Butoraca za besedo prijel, kdaj in kam je on tega svetca „Slavijo" izpostavil ljudem v cerkvi? Podpisani pa nikdar ni ne agencije ne „Slavije" ne kakove druge „banke" imel in bi je za nobeno provizijo ne hotel sprejeti. Iz tega se vidi, da prve vrste dopisuna Butoraca so grda laž in obrekovanje.

Dalje piše isti Butorac, da stare žene molijo pred tem svetcem, „Slavijo"! To kaže, da dopisun nima zapopadka ne od cerkve, ne od blagoslovljene vode, ne kaj je „sacramentale ecclesiasticum". Ravno tukaj ka-

žejo Kostelke stare in mlade svojo živo vero v Krištusa, kteremu je vsa oblast dana v nebesih in na zemlji, in kteri je to oblast svoji cerkvi izročil, da se ne kropijo z blagoslovljeno vodo mehanično, to je, tje v en dan, temuč da s trdnim upom v moč Izveličarjevo in s svojo prisrčno molitvijo in kesom rabijo ta vsakdanji „sacramentale“ cerkveni.

Poslednjič dopisun Butorac graja cerkveno poslopje, posebno žagrad (sakristijo), ktera je pri njem brez strehe. Ako bi dopisun poznal tukajšnje razmere, moral bi vedeti, da je vsa druga cerkvena streha v dobrem stanu, zunaj dveh malih strešic nad „prav majhno sakristijo“ in nad kapelico D. Marije, brez strehe pa ni noben del cerkve; in da imata cerkvena ključarja že čez leto dan 60 gold. denarja cerkvenega v rokah, da kupita deske za te dve mali strešici. Pa ravno zato, ker nočeta sama dela prevzeti, čakata tako dolgo s tem poslom, da pridejo še ostali možje iz kupčije domú, posebno pa čakajo podžupana Banskega, Jožefa Marinč-a, kteri bo morebiti po najniži ceni delo prevzel.

Od kod pa vendar to divjanje pisarja Butorac-a? Žalibog! letošnja sila in lakota je nagnila mnogih milih dobrotnikov srca v Ljubljani, posebno pa Njih Veličanstvo svitlega cesarja, da so tudi v Kočesvki okraj poslali precej darov. In c. kr. okrajno glavarstvo je pošteno poslalo najpred deset centov moke v Kostelsko občino, pa predstojnik te občine Martin Južnič ni vedel za noben funt te moke, kam je prišla! Pisar Butorac in njegov „alter ego“ Butina sta moko ustavila v Banjiloki, in brez dogovora z občinskim predstojnikom jo razdelila med svoje znance in prijatelje, a tako, da sta zapisala, na priliko, za enega 20 funtov, dala sta je v istini po 7 do 8 ali 10 funtov. Potem je ostalo moke dosti za Butina, ki je posestnik, poštar, gostilničar in mrtvaški ogleda, in za druge enako ali še bolj premožne ljudí! Vse to je c. kr. okrajno glavarstvo v Kočevji zvedelo, ne samo po mojem sporočilu, temuč najbolj po pritožbi tukajšnjih siromakov. In Butorac je padel v nemilost c. k. okrajnega glavarstva. Ob enem je po novem redu notarjev in posebno po „Legalisirungszwangu“ zgubil službo zakotnega pisača. Konečno je njega pokopalo tirjanje denarnih kazin za šolske zamude preteklega leta 1871. Namesti da bi bil, če mogoče, še jeseni 1871. kaj iztirjal, je velikoveč le za-se tirjal po 10—20 soldov in ljudí s tem sleparil, da bo on prošnjo pisal v Kočevje, in potem nikoli ne bode nobena kazen zadela zanikarnih starišev, ki nočejo otrók v šolo pošiljati! Res do sedaj ne pride še polovica otrok v šolo,*) čeravno je sedanji učitelj v šoli izvrsten mož, edino zato, ker občinski pisar in poštni ekspeditor Butorac je dal ljudem zagotovilo, da ne bodo nikdar kaznovani zarad šolskih zamud. Bogme! da na Kranjskem niso duhovni nasprotniki šolskega napredka, ampak takovi zakotni pisarji in umazani dopisuni!

V imenu cerkvenega predstojništva in krajnega šolskega sveta:
Banski.

Iz Dolenskega 20. maja. (Dalje.) — Da se pa zeló nesramna lažnjivost, hudovoljnost in res zlobna zapeljivost „Tagblattovega“ dopisnika še bolj razjasni, naj na kratko popišem velikonočne dogodke v Kostanjevici, kakor so se v resnici vršili. — Kakor Novomeški in Krški, tako imajo tudi Kostanjevški meščanje pravico ob odločenih prilikah nositi vojaško opravo (uniformo). Uniformirani meščanski kor se vdeležuje navadno vseh večih cerkvenih slovesnosti, posebno pa še cerkvenih sprevodov o vélikonoči in na dan presv. rešnjega Telesa, kakor se vé da tudi v dan cesarjevega rojstva in imendan njegovega. Duhovstvo vselej rado dovoli tako spremstvo, ker slovesnost poveličuje. Nekaj časa, zlasti od lanskega leta, se je pa nadlajtenant tega kora, to je, kupec Alojzij Gač, vêdel proti cerkvi in duhovstvu silno drzovito. Zato se prečastiti gosp. župnik čuti v srčno žalost primoranega, nadlajtnantu prepovedati vojaško spremstvo presv. rešnjega Telesa ob velikonočnem sprevodu, da tako vsaj nekoliko ustavi silno drzovitost in pohujšanje tega človeka. Gosp. stotnik, kteremu se je prepoved ustmeno naznanila, to nadlajtnantu pismeno sporočí. Zdajci pa se prične razsajanje po ljublj. „Tagbl.“ s tako surovostjo in neobtesanostjo, da vsak nepristransk človek, ki je bral one pisarije, moral je misliti, da se „Tagbl.“ dopisniku, ne pa vrlemu župniku v glavi vrtí. Čuvši silno drzovito sčuvanje zlasti gardistov, češ, da jih duhovščina hoče komandirati itd., kakor tudi Gačevo silno drzno in oholo žuganje, da se hoče po vsaki ceni in prav vkljub tej zapovedi sprevoda v vojaški opravi udeležiti, bila je duhovščina primorana, pri oznanjenji procesije cvetno nedeljo naravnost opomniti, da cerkvene obhode ima vravnati le edino duhovščina, le ona ima tudi odločiti, kaj se s častljivostjo in spodobnim spoštovanjem tacih sprevodov sklada, kaj pa ne. Ko g. župnik tej opombi dostavi še besede, da nekteri v svoji silni predrznosti hočejo že tudi v čisto cerkvenih rečéh cerkveni oblasti kljubovati in zapovedovati, zgrabi to neko Lojzelnovo žlahtnico tako, da s svojo furijo skoraj vse farmane prav močno žali. Pod imenom je nočemo svetu naznaniti, upaje, da jej solnce spoznanja vendar kedaj zasije, akoravno zavoljo svojega neolikanega in popolnoma divjega obnašanja zlasti proti duhovstvu to že davnej zasluži. Nesramno psovanje ne le domačega, temuč tudi tujega duhovstva pa treba, da se tudi naznani še na nekem drugem kraji, ako temu ne bo konca. Na to se je, kakor piše „Tagbl.“ dopisnik, Gačeva stranka podala v Krško, da vse sporočí ondotnemu kantonskemu glavarju. Ali pa veste, kdo so bili „španovija“ te stranke? Na čelu njej g. Podboj, tukajšnji c. k. sodnik, o kterem živa duša ne vé, kaj da ima on z mestjanskim korom opraviti razen tega, da je gardiste, pozneje zlasti nekega Zalokarja*) prav zoper stotnika hujskal; poleg njega sta bila še Gač in pa uradnik Šusteršič kot lajtenant pri koru. Čemu so šli v Krško? Njih namen ni mogel biti in tudi ni bil drug kot ta, da bi g. župnika, ki je od Gača tirjal zagotovilo, da bode v prihodnje njegovo obnašanje proti cerkvi in duhovstvu dostojniše in potem se mu dovoli udeleštvo procesije v uniformi, da odjenja od te zahteve. Pravili so ondi tudi reči, ki so bile laž, na priliko, da je župnik cvetno nedeljo med svojim govorom s prstom kazal na Gačevo gospó, in mnogo druzega tako, da je okrajni glavar skoraj mislil, da Bog vedi, kaj vse se ima zgoditi; poročila so bila tako strahovita, da je, kakor je pozneje sam povedal, že mislil z vso žandarmerijo v Kostanjevico priti. Prepričal se pa je grof Chorinsky, ko je prišel véliko sredo v Kostanjevico, da so to bila le lažnjiva poročila. Zlasti tudi ono kazanje s prstom na Gačevo gospó. Al vse to Podbojevi in Gačevi stranki še ni bilo zadosti. Lažnjivi, silno dražljivi spisi v „Tagblattu“, zlasti zoper duhovstvo in vrlega stotnika, potem ona obrekovanja

*) Kako, da tako rokonaštvo ni znano okrajnemu šolskemu svetu in da ne nastopi proti njemu postavne poti? Vred.

*) Tega poštenega in res značajnega moža je Podboj tudi pri zadnjih volitvah na vsak način hotel v „finfarstvo“ spraviti. Al spodletelo mu je. Čast poštenjaku Zalokarju! Ali g. Podboj še ne vidi, da se ljudstvo hudo spotikuje nad takim obnašanjem? ali ne vidi, da to že tudi drugi spoštovani uradniki obžalujejo? Naj bi to vsaj tudi drugi gospodje videli, kteri želijo, da bi ces. uradniki in zlasti sodniki stali nad strankami! Pis.

pri okrajnem glavarji, ki je, pravo kmalu spoznavši, bojè nesramnega početja te stranke do grla*) sit, so jej bile še vse premalo. Dobila je neko grozno nesramno pisano listnico (korespondenc-karto) od 27. marca iz Ljubljane, v kteri se posebno g. stotnik in g. župnik zasramujeta. Kaj tacega pisati more le duševno popolnoma pokvarjeno človeče! Gač ž njo zapeljevaje posebno nekega vodnika gardistov zoper stotnika je sicer rekel, da je listnica prišla iz Ljubljane, pa vrli vodnik ga precej zavrne rekoč: odkod se pa vse to v Ljubljano poroča? Lojzel na to odgovora ne vé! Vsak pa govorí, da listnica v Kostanjevici je bila skovana, od tod poslana v Ljubljano pod zavitkom, in odtod zopet nazaj v Kostanjevico. Od kod drugod pa bi jo bil Lojzel tudi dobil, ker je g. stotnik nobenemu takemu v roke ni dal. Tedaj g. Lojzel povejte, od kod imate ono, nemčurijo grozno sramotilno karto? (Kon. prih.)

Iz Vipave 31. vél. travna. — Vrli naš „Sokol“ je 26. dne t. m. zopet pokazal, da še živi; in hrabro postopa po krajih Vipavske doline. Napravil nam je na ta dan zopet veselico s petjem in igro „Bob iz Kranja“. Pevci, med kterimi smo posebno g. Julijan-a občudovali, so mične pesmice „Na straži“ in „Jan ni bedak“ prav izvrstno peli. Na to je sledila omenjena igra, ktero so naši diletantje vse hvale vredno predstavljali, posebno pa se je odlikovala gospica M. Virkova v igri sè svojim milim petjem in splošnim vedenjem tako, da nam je izbudila srčno željo, mnogokrat jo videti na odru. Posebna čast in hvala pa gré našemu vrlemu aranžerju gosp. Pin-u za njegovo neutrudljivo delovanje pri gledaliških igrah. Bog ga živi!

Iz Senožeč 26. maja. — Drage „Novice“! Dve redki slovesnosti, ktere ste se v teku preteklih 14 dneh pri nas vršili, vam z veseljem naznanjamo. Prva je bila 11. dne t. m., ko so se tri, na kranjskem Krasu prve gozdne drevesnice slovesno blagoslovile. C. kr. gozdni nadzornik kranjski gosp. Ljudevik Dimic je na račun države in soseske dve, in župan senožeški na račun soseske in kmetijske podružnice senožeške eno na soseskih spašnikih napravil. Veča ali centralna drevesnica, ki meri 250 □ sežnjev, je bila primerno s trobojnicami in veliko cesarsko zastavo okinčana, kjer je gosp. Dimic po blagoslovu pričujoče z gladko slovensko besedo nagovoril, ter pomen današnjega dne in drevesnice namen na tanko razjasnil, omenivši tukajšnji kmetijski tabor od l. 1870., v kterem se je o tej stvari le govorilo, zdaj pa že djansko nekoliko izpeljalo; potem je priporočal ljudstvu ljubezen do gozda, in se slednjič županu za njegovo prijazno in iskreno pripomoč pri stavljanji drevesnic in gosp. farnemu administratorju za blagoslovljenje srčno zahvalil ter trikratno slavo svitlemu cesarju vzkliknil, ktero so vsi pričujoči z navdušenim trikratnim slava-klicem med gromom možnarjev odzdravili, namreč domači občinski odbor in pa davkarski uradniki (sodnijskih uradnikov, čeravno bili so vabljeni, ni bilo nobenega blizo), učitelj s šolsko mladino in drugi odlični Senožečani in Senožečanke in veliko število kmečkega ljudstva obeh spolov, in slednjič poslanstvo odbora Dolenjevaške občine. — Potem je farni gosp. administrator gosp. Dimica kakor prvega c. kr. kranjskega gozdnega nadzornika pozdravil, župan pa je odzdravil od g. Dimica njemu na čast izgovorjeni pozdrav, ter rekel, da to, kar je on za pogozdovanje Krasa pismeno in djansko storil, izvira vse le iz njegove žive ljubezni do plemenitega namena, in da vsi moramo z združenimi močmi na to delati, da se pogozdovanje Krasa, edini zaklad tega kosa naše domovine, kolikor le mogoče, pospeši, čeravno to, za kar smo ravnokar Božjega blagoslova prosili, nebo nam starejim na prid dorastlo, a ti-le (na šolsko mladino kazaje) mladiči bodo se pod košatimi smrekami in borovci oddahnili, ko bodo naše koščice že trohle; poslednjič pa dostavi še to, da to, kar je pod njegovim vodstvom za pogozdovanje Krasa že dodelanega, ne prepisuje on sebi na čast, ampak pridnim in ubogljivim delalcem Senožeškega trga, kterim zato „živeli!“ zakliče, kteremu so vsi pričujoči živahno pritrdili. — Te naše slovesnosti pa so se tudi iz okoli drevesnice ležečega lepega bukovega gaja mili tički, posebno slavčeki, z milimi svojimi glasi udeleževali. — V srce segajoča bila je res cela slovesnost. Potem se je cela množica do zdravega mrzlega studenca „Curka“ podala, pri kterem se je marsiktera domača in tuja dušica zopet zdrave sape navdihala. Domača dobra piva in na mestu pečeno kraško jagnje, razni govori in napitnice so končali ob 9. uri zvečer slovesnost, ktera vsem ostane v vednem živem spominu. — Druga slovesnost se je krožila okoli sprejema našega novega gosp. župnika Ignacija Okorn-a, ki je došel 23. dan t. m. med strelom možnarjev in milim glasom zvonov. Danes so nam ga preč. gospod dekan Postojnski pri slovesni sv. maši z veličastno pridigo vmestili (instalirali). Poveličali so to našo redko slovesnost tudi preč. gospodje iz sosedne Hrenovske in Vremske fare. Vsem gospodom, posebno pa preč. gosp. dekanu se za to poveličanost srčno zahvaljujemo. Po sv. maši je bil pri gosp. župniku obed; razne napitnice med gromom možnarjev so sladile preprijazno gostovanje. Ker smo z novim župnikom velevrednega dušnega očeta, a zraven tudi vernega sina majke slave dobili, zato se je naša čitalnica v izraz svojega srčnega veselja zunaj in znotraj v praznično obleko déla in počastil je čitalničin odbor gosp. župnika s „transparentom“, obdanim z lipovim vencem in trobojnicami: „na čast novo vpeljanemu gospodu župniku! Živela sloga!“

Iz Kranja. *(Zahvala msgr. Jeranu.)* Z veseljem so sprejeli učenci kranjske gimnazije 25 iztisov slavospeva „Abuna Solimana“. Upam, da ne bo brez vpliva do mladih src ta dar msgr. Luka Jeran-ov. Izgledi velikih rojakov mičejo mladino še posebno. V imenu mladininem se tedaj blagodušnemu daritelju dostojno zahvaljuje

katehet kranjske gimnazije.

Iz Ljubljane. — Dve novici, ki smo ju zvedeli pretekli teden v Ljubljano, ste včinili velik vtisek na nas: ena jako vesela iz Hrvaškega, druga zeló žalostna iz Českega. Na Hrvaškem je pri volitvah poslancev v deželni zbor vkljub vsem krivicam, vkljub vsem zvijačam, vkljub vsemu podkupovanju in strahovanju zmagala narodna stranka, in tako, kakor smo v poslednjem našem listu rekli, utegnejo zopet Hrvati rešiti Avstrijo iz silnih zadreg, kakor so jo pogube rešili leta 1848. Slava junaškemu narodu hrvaškemu in prvakom njihovim, ki so ga v viharnem volilnem boji vodili na poti resnice in pravice! — Kakor nam je pa v neizmerno veselje bila ta novica iz Hrvaškega, tako žalostna nam je bila ona iz Českega, kjer so posebno v zahodnih krajih te dežele grozovite plohe naredile toliko povodnje, res podobne svetopisemskemu občnemu potopu, da škodo cenijo na 60 milijonov goldinarjev. Če tudi to, kar Slovenci moremo pomoči strašnim nadlogam, je le kaplja v morje, naj vendar ta kapljica bode znamenje živega sočutja našega do slovanskih naših bratov.

— *(Iz deželnega odbora 31. maja.)* Deželni odbor je sklenil poslati Njegovemu Veličanstvu, presvitlemu cesarju, pa tudi cesarjevemu očetu gospodu nadvojvodi Francu Karolu obžalovalno pismo o smrti nadvoj-

*) Al gotovo bi še bolj bil, da bi vedel, kako je po volitvah 1870. leta ravno ta Lojzel Gač tudi o njem govoril in s kacimi imeni ga pital! Pis.

vodinje Zofije, matere cesarjeve. — Prošnje in pritožbe, ki so prišle od različnih krajev dežele zoper načrtano in po novinah razglašeno osnovo novih glavnih občin na Kranjskem, je deželni odbor sklenil temeljito preiskati, predno se osnova novih glavnih občin konečno sklene in vpelje. — Za pet mladih volkov, ki so jih v nekem Kočevskem gozdu vjeli in pobili, se je dovolila postavna premija 50 gold. — Na dopis c. k. deželne vlade, naj deželni odbor vsa poročila in predloge na deželni zbor poleg slovenskega tudi v nemškem jeziku izdela, je deželni odbor sklenil odgovoriti, da z ozirom na §. 32. dež. reda tej zahtevi nikakor ne more zadostiti. Gosp. deželni glavar pa je nanašaje na svojo pravico ta sklep začasno ustavil, ter se bode o tej zadevi na najviše mesto za razsodbo obrnil. O tem povedó „Novice“ drugo pot več. —

— (*V poslednji seji deželnega šolskega sveta*) je bil učitelj Pust v Dobrepoljah, ki služi že 44 let, v pokojni stan djan in za učitelja v Predosljah učitelj Gross iz Št. Vida pri Brdi imenovan; — sklenjeno je bilo ministerstvo nauka prositi, da to, kar za Koroško veljá, dobí tudi veljavo za Kranjsko, namreč, da, kdor je gimnazijo ali realko dovršil in hoče postati učitelj ljudskih šol, sme brez sprejemne preskušnje naravnost v 3. leto preparandije stopiti in da dobí za to leto še državno štipendijo z 100 gold., — učiteljem, ki potujejo k okrajnim in deželnim šolskim konferencijam, se je iz normalnega šolskega zaklada določila popotnina; — zidanje nove šole v Fari kočevskega okraja naj se za zdaj še opustí; — služba služabnika na c. k. preparandiji naj se razpiše; — prošnja učiteljev ljudske šole v Kamniku zarad šolnine se ni vslišala, ob enem pa se je naročilo okrajnemu šolskemu svetu, naj skusi, da mestni zastop kamniški, kterega učiteljstvo malo stroškov prizadeva, učiteljem vsaj nekoliko zboljša remuneracijo; — za zidanje šole v Kresnicah, ki se vleče že od leta 1856., se hoče deželni šolski svèt prizadjati, da se za zidanje dobí kakih 900 gold. patronovega pripomočka.

— (*Vodja vélike dunajske razstave*) je dal deželni naši komisiji na znanje, da se obrok za razstavne oglase ne bo podaljšal, ter da se na oglase, kteri bi došli po zadnjem dnevu tega meseca, ne bo moglo ozir jemati.

— (*Matični zemljovidi*) za 1871. leto (Afrika, Avstralija in Rusija so že na poti iz Dunaja v Ljubljano ter se razpošljó s knjigama za 1872. leto (Pokornijevim rastlinstvom in živalstvom v Tušekovem in Erjavčevem prevodu), ki se vsaki dan pričakujejo.

— (*Nova znajdba pruskih Nemcev*) je ta, da na napev avstrijske cesarske pesmi pojó „velikonemške“ besede. Tako pesem od 4 Nemcev prepevati se je na veliko nevoljo domačih slišalo nedavno v neki krčmi v šentpeterskem predmestji! Take pesmi, upori (striki) rokodelski in še druge rovarije so res lep sad Bismarkove êre v Avstriji!

— (*Poslano.*) V šolah naj si mladina izolika duha in srce s pojmi ter načeli, kakoršni blažijo človeka. Šola bi morala biti tiho zavetje zoper burje, razsajajoče sedaj po svetu in žaleče človekoljubno srce. V šoli bi duh prepira, zasramovanja, sovražnosti ne smel imeti nobenega vstopa, in ko bi se ta omikovanje zavirajoči duh le prikradel va-nje, učitelji bi ga morali izgnati s svojim podukom in zgledom. Žalostno bi bilo, ko bi učitelji te prelepe naloge svoje, navduševati za vse dobro, lepo in resnično, ne umeli, a še žalostneje, ko bi jej delovali nasproti. In ti resni duh, bivajoč v šolskem svetišču, zakrij si sramote svoj obraz, bližaj se vratom, kmalu te bodo skozi nje pognali; na polovico ti jih je že odprl gimnazijski profesor Heinrich v Ljubljani.

Poroča namreč v „Vaterland-u“ št. 132. dopisnik iz Ljubljane, da se je drznil imenovani profesor gojence knezoškofijske Alojznice (po njegovem „halbheilige Aloisianer“) očitno v 7. latinski šoli imenovati „Asinianer“, to je, „oslovce“. Ker profesor Heinrich tega ni dementiral in še celó njegov ljubček „Tagblatt“ za to surovost ni imel umivalnega odgovora, mora tedaj reč biti gotova.

Vprašamo toraj, kako more na svojo „nemško izobraženost“ toliko ponosni učitelj tako grdo zasramovati javni vstav, v kterem se podpirajo sinovi slovenskih mater, da morejo študije nadaljevati, da se morejo približati zakladom znanja in umetnosti potrebnih v to, da bi bili kedaj kinč narodu in podpora njegova v hudih borbah sedajnosti? Kako se drzne profesor sploh v šoli tako trivialno govoriti; mar to tudi k poduku spada? In kako se drzne vstav, imajoč tako lep namen, javno sramotiti? Ali ne vé, da je s tem hudobno žalil tudi vodstvo? Ali se ne godí s tem velika krivica dotičnim gojencem, kteri morajo molčé požirati grde psovke, ako nočejo, da jih „mogočni“ profesor potem krivično sekira in samovoljno preganja, kakor je to pokazal pred dvema letoma, ko je nekemu Alojzniku tako dolgo žugal z dvojkami in trojkami, da je bil ubogi dijak prisiljen zapustiti ljubljansko gimnazijo, ter tako tudi podpore dobrodelnega ustanova oropan, podati se v Novo mesto, kjer je gimnazijo izvrstno dovršil, ter z odliko dostal zrelotno skušnjo? In ali slednjič profesor Heinrich s tem izrazom ni žalil tudi vseh nekdanjih bivateljev v tej hiši? Toraj vsi ti so mu „oslovci“? Zakaj neki? Mar zato, ker se je do sedaj in se še večina njih v šolah med drugimi jako odlikuje v znanju? Ali zato, ker ima hiša tako lep red, kteri skrbí mladini za zdravje, ter jej pridobiva podlago vstrajnega delovanja? Ali morda zato, ker je hiša nekako ograjena od zunanjega sveta, da se ne more svetni, „liberalni“, katoličanstvu nasprotni duh tako lahko va-njo vriti? Morda zato, ker se v njej častí sv. Alojzij, vzor čiste, redne, delalne, ne le za telesni in časni, ampak še bolj za dušni in večni blagor skrbeče mladine? In kaki možje so prišli iz te hiše? Ne naštevamo vrsto častitih duhovnov, delajočih in ljubljenih med slovenskim ljudstvom, — omenimo le, da bivši udje te hiše so tudi izvrstni jezikoslovci, dobri pisatelji, pesniki slovenski; da sedé za šolskimi katedri, na poslaniških klopéh, da tudi do konzulske častí je eden dospel. In to so vsi Heinrichu oslovci? Se ve, ko bi trobili v nemškutarski rog, ko bi zatajili domovino svojo, in ko bi ne bili vsaj po večini „klerikalci“, ampak bi trobili v „liberalni“ rog, kaj ne potem bi bili „aufgeklärt“?

Ali nemška omika rodí tak sad? Vsaj vendar profesor Heinrich ves v nemški omiki plava in njo bi rad vcepil slovenski mladini! Mi spoštujemo vednostno delovanje Nemcev — toda, ko bi bilo še dosti Heinrichov v Ljubljani, spoštovanje bi se nam popolnoma vsušilo in moralo bi se spremeniti v zaničevanje.

Pa profesor Heinrich, dasiravno ima sicer kosmato vest, je vendar nekoliko čutil grdobo svoje pregrehe, zato je naročil dijakom, naj bodo tiho, rekši: „Seien Sie still; was in der Schule gekocht wird, soll in der Schule verdaut werden!“ — Res lepa kuhinja! Mi smo zmiraj mislili, da more človek biti ponosen na to, kar se v šoli uči in nauči; mislili smo, da profesorji le želé, naj bi si učenci na tanko zapazili in v življenji porabljevali vse njihove nauke, in ne enega ne pozabili — kar nam Heinrich ovrže našo misel. In zakaj bi zamolčevali nauke svojih izobraževateljev? zakaj bi ne

smela njihova dela priti na dnevno luč? Le tatovi in zarotniki se skrivajo v tmine, le nepoštenjaki in nesramneži skrbé, da bi se njihova dela ne zvedela. Ali se ne postavlja profesor Heinrich s tem izrekom sam v njihovo vrsto? Pa saj je z nespodobnim priimkom res začel krasti dobro imé hvalevrednega ustava, ter v svojej nesramnosti zarotil se zoper njegovo čast.

Res čuditi se moramo, kako se še dalje more puščati na gimnaziji profesor, ki jej po tem takem ne dela druzega nego sramoto, ki s svojimi načeli pripravlja v slabo imé tudi vse druge profesorje. Kako dolgo bodo še molčali oni, ki imajo tukaj govoriti besedo? Vsaj bi vendar morali skrbeti za čast gimnazije, za čast svojo — in če bi to prezirati hoteli, morali bi gledati na to, da se mladina ne prepušča rokam možá, ki jo tako grdi, zaseja sovraštvo in strast, ter s tem zatira v mladeniških srcih blage kalí spodobnosti in poštenosti. Quousque tandem!

Več bivših Alojznikov.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Pruski Bismark je dal komando „bobnati“ zoper Jezuite, da se preženó iz velike Nemčije. Ker še zmirom veljá pregovor: „a bove majore discit arare minor“, so začeli „bobnati“ časnikarski Prusjaki na Dunaji, graško mestno starešinstvo itd.; zato tudi ljubljansko „konstitucijsko društvo“ ni smelo zaostati; najelo si je nekega mladega doktorja Rühlinga za „bobnarja“ in ljublj. „Tagblatt“ je svet osrečil s celim njegovim govorom, iz kterega nam samo to jasno ni bilo: ali g. Rühling vé, kaj so Jezuiti? — „Tagblatt“ je o tem, da — kakor so „Novice“ zadnjič razložile — deželni odbor namerava nekoliko norih, kterih je vsak dan več, oddati v prazne in popolnoma ločene prostore deželne delalnice, prav surovo napadel deželni odbor, češ, da uboge nore hoče poslati v „Zuchthaus“. Mi pa mislimo, da prav tak človek, ki brez vednosti, kako in kaj, tedaj le íz zgolj hudobije natolcuje, sliši v — zuchthaus! — „Laibacherici“ moremo povedati, da od konca do kraja je vse laž, kar je te dni pripovedovala o dogodbi v stanovanji gosp. kanonika Urha.

Doneski,

ktere so na pomoč po povodnji na Českem nesrečnim zložili sledeči Čehoslovani v Ljubljani:

Gospá Ana Černa 5 gold., gospá Petronila Foersterova 2 gold. 50 kr., gosp. Jan. Lad. Černy 5 gold., gosp. Anton Foerster 2 gold. 50 kr., gosp. J. Vávrů 5 gold., gosp. F. Kandrnal 5 gold., gosp. J. Zeman 3 gold., gosp. dr. A. Valenta 3 gold., gosp. J. N. Horak 2 gold., gosp. B. Navrátil 2 gold., gosp. F. Čačák 2 gold., gosp. A. Geba 20 kr., gosp. F. Biskup 1 gold., gosp. J. Maršalek 1 gold., gosp. F. Šolmajer 2 gold., gosp. dr. Merhal 5 gold., gosp. prof. Finger 5 gold.; skupaj 51 gold. 20 kr.

Nabrane doneske sem nemudoma poslal centralnemu odboru v Prago.

Čehovi! Rojaci! Hitite na pomoč še dalje po zmožnosti svoji nesrečnim rojakom!

V Ljubljani 2. junija 1872.

Jan. Lad. Černy,
glavni zastopnik banke „Slavije“.

A tudi Vi Slovenci slovanskim svojim bratom! Vredništvo „Novic“.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Zbornica poslancev je po pogrebu svitle nadvojvodinje Zofije, ki je bil v soboto, v pondeljek spet začela razprave svoje. Ministerstva predsednik je poročal o grozni nesreči na Českem, minister Stremajer je tolažil brzverce, da ministerstvo še ni imelo časa osnovati od njih zaželene postave. O gališki resoluciji še zmirom ni duha ne sluha.

Hrvaško. — Volitve poslancev so tedaj pri kraji. Národna stranka je premagala vse nasprotno kovarstvo in si priborila gotovo večino. „Obzor“ in „Südsl. Zeitg.“ naštevata po imenu poslance narodne stranke in naštela sta jih 47, — 8 drugih pa, ki so „samostalni kandidati“, ki pa tudi so nasprotniki vladi; po takem skupaj 55 poslancev v vrsti opozicije. Vlada pa je vjela 20 privržencev. Res je, da v deželni zbor še pride drugih 59, ki se ne volijo in imajo osebno pravico do zbora, namreč 2 nadškofa, 7 škofov, 8 nadžupanov, 1 Turopolje in 41 magnatov. O teh pa ne dohajajo v zbor: 4 škofje in 15 do 20 magnatov; 11 magnatov pa je, ki so odločni narodnjaci. Po takem je brez dvombe zdatna večina národna brez odštetih tistih, kterih neveljavno volitev bode zavrgel deželni zbor. In vendar peštanski magjaroni in dunajski nemčurski časniki hočejo svét slepariti, da bode zborova večina — vladna! Kmalu jim bode mrena padla z očesa, ako se le skliče deželni zbor; — ali pa se bode sklical, to je še vprašanje?

Česko. — Nepopisljiva je nesreča, ki je 25. in 26. dne maja po groznih povodnjah zadela velik del česke dežele. Oblaki so se utrgali na več krajih in povodenj taka je segla hipoma po noči krog in krog, da je potopila vse: hiše z ljudmi in živino, vasi in mesta, polje in gozde. Dozdaj se vé, da je čez 500 ljudí vtonilo. Škoda se ceni na veliko milijonov. Presvitli cesar je bil prvi, ki je poslal iz lastne blagajnice 20.000 gold. Milodari se nabirajo povsod.

Popravek tiskarnega pogreška. V 22. listu „Novic“ na strani 177., v 11. vrsti od zgorej namesti besedo „podpira“ beri „podíra“. — Na strani 176. v 17. vrsti od spodaj v dopisu iz Cerknice beri namesti „v Košani“ „v Cerknici“.

Listnica vredništva. Gosp. J. G. v Idr.: Da je o cerkveni godbi želeti, da bi se marsikaj odpravilo, to je kazal tudi dopis v „Dan.“ od 5. januarija. Namen bolj humorističnega kakor žaljivega članka v „Nov.“ bil je le ta, da se odpravi, kar se z dobro voljo lahko odstraniti dá. Zato bolje kaže, da se ne meša stvar iznova, kajti na Vaše „poslano“ prišlo bi drugo „poslano“, in tako ne bi bilo ni konca ne kraja. V bratovski prijaznosti povsod najlože dosežemo napredek, ki ga gotovo tudi Vi želite. — Gosp. Jan. Pezd. v Lj: Predno se bodo iz državne podpore kupljeni junci letos na deželo dali, pride razglas v „Novicah“, da se oglasijo prošnjiki, kako in kje. Do onega časa je treba potrpeti. — Gosp. Greg. Jak. v Zat: Zavoljo obilega gradiva danes še nismo mogli vstreči Vaši želji; drugi pot gotovo.

Žitna cena

v Ljubljani 1. junija 1872.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 60. — banaške 7 fl. 5. — turšice 4 fl. 40. — soršice 5 fl. 20. — rži 4 fl. 20. — ječmena 3 fl. 30. — prosa 4 fl. 20. — ajde 4 fl. 20. — ovsa 2 fl. 20. — Krompir 3 fl. 20.

Kursi na Dunaji 4. junja.

5% metaliki 64 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 109 fl. 90 kr.
Narodno posojilo 72 fl. 20 kr.	Napoleondori 8 fl. 93 kr.

Loterijne srečke:

v Gradcu	1. junija 1872:	54.	17.	63.	20.	21.
na Dunaji		1.	64.	3.	22.	85.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 15. junija.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.